

הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ע"ר)

גם מאחורי
הלילה הכהה ביותר
השמש מתכוננת
למשמרת שלה...

אורטל הילה

עלון מספר 140 – נובמבר 2025

1. מפגש סוכות בבן שמן
2. פטירתם של משה קסלר וחדווה ארז* (בסוף העלון)
3. מציאת שורשים (ראחוב) ומתנדבים לאיתור
4. משובים על עלון 139 מאוקטובר 2025
5. סיפורה של תמונה: קלמן מרקוביץ (איגלה/חוסט)
6. חסידי אומות העולם (מרקוביץ, רזנברג וברנדל)
7. ילידי קרפטורוס: אורסאג לילי/ליוויה [אוסטרייכר אווה] (אוז'גורוד)
8. משלנו: ד"ר שמעון וייס ובנו, אל"מ מרדכי (מורדי) וייס (מונקץ')

ברוכים השבים הבייתה! עם ישראל חי!!!

תזכורת: ביום שלישי, 11.11.2025 נערוך מפגש חברים באוניברסיטת חיפה, בבית הסטודנט, חדר 101. 17:30: התכנסות וכיבוד קל, 18:30: תחילת המפגש. נשמח מאוד לראותכם!

1. מפגש סוכות בבן שמן

ביום ראשון, ה' חזה"מ סוכות, ה- 12.10.2025, התכנסנו ביער בן שמן למפגש סוכות שלנו. הגיעו חברים ממקומות שונים בארץ וכן חברים מווינה ומארה"ב. בקישור שלהלן תוכלו לראות את התמונות שצילם חברינו, אפרים מלץ – והרבה תודה לו! https://photos.google.com/share/AF1QipNKWp2vt5gX-_lBmjbydyfJCn-DojCEeISa9m2Gc62mc2_Zc2NADLeQHYlusU7J0Q?key=NUILQU1MYXp4TzJ6cVlvTzRyaGRHM0pUNzFla1J3

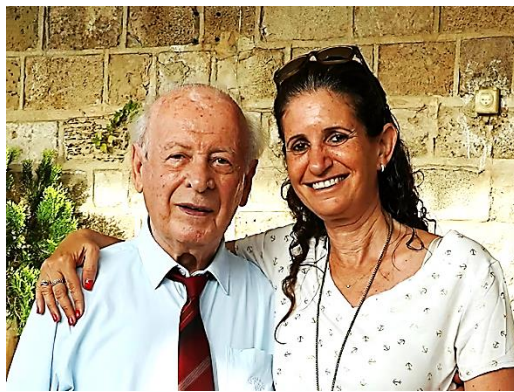

המתנדב מיכאל אינדיק עם המברכים על ארבעת המינים

תודה לכל הפעילים
שסייעו להצלחת המפגש

צבי ארבסט מנעים בנגינתו

במאי 2025. משה נפטר ביום כיפור! יהי זיכרו ברוך! [הספר מתורגם גם לרוסית]

2. פטירתו של משה קסלר 1930-2025 (ברגס)

[ראו עלון 130 מינואר 2025]

על קורות חייו של משה נכתב הספר "הילד מבלוק 66", מאת ד"ר לימור רגב (איתו בתמונה), שהרצתה על הנושא בטקס האזכרה השנתית ב"יד ושם" במאי 2025. משה נפטר ביום כיפור! יהי זיכרו ברוך! [הספר מתורגם גם לרוסית]

3. מציאת שורשים (ראחוב) ומתנדבים לאיתור

מזה מספר חודשים מסייעת חברתנו, אהובה (לובה) ווינברגר (יעקובוביץ), באיתור שורשיהם של משפחות מקרפטורוס – על פי קובץ נדיר שהגיע לרשותה. הקובץ מכיל מידע רב, ממחזות רבים בקרפטורוס, ואדם יחיד איננו יכול להשתלט על כמות המידע הרבה שבו. **אם לא נמצא את המידע הנתון בו, את הידע של אהובה - ואת רצונה לעזור באיתורו - המידע יאבד לנצח... אהובה חייבת לקבל עזרה ממתנדבים/ות, הקוראים אותיות רוסיות.** היא תנחה אותם ותסביר איך לערוך את הנתונים. זאת משימה בעלת חשיבות היסטורית נדירה – לה תהיו שותפים. **אנא, אלה מכם המוכנים להתנדב למשימה חשובה זאת – פנו אל אהובה בטלפון 052-3385447.** הפעם מתגייסת אהובה לאיתור מידע על משפחות מ**ראחוב**.

4. משובים על עלון 139 מאוקטובר 2025

***אביטל זינגר** התייחסה לכתבה על **יששכר וייס**: "התרגשתי לקרוא בעלון החדש של יוצאי קרפטורוס על משפחתו של יששכר וייס. סבו, יצחק אייזיק וייס, היה אחיו של סבא רבא של אבי. ככל שידוע לי - אבי (נפטר לפני 58 שנים) לא היה מודע לקרובי המשפחה האלו שחיו בישראל."

* **משוב נרחב על חסידת אומות העולם, Sipos, יובא באחד העלונים הבאים**
* **רוברט וסל** התייחס לכתבה על העברת בית הכנסת מ-Velyki Komiaty

לאוז'גורוד: רוברט ביקר במקום בשנת 2012, יחד עם ביילו (ברוך) הובר ואילן (איגור) ראדום וצילם את פנים בית הכנסת. להלן כמה מהתמונות.

מגן דוד בחלון -
מזכרת מימים רחוקים,
עת שימש המקום
בית כנסת ולא מחסן

ביילו הובר
(מימין) ואילן ראדום

5. סיפורה של תמונה: מרקוביץ קלמן – איגלה וחוסט

באפריל 2025 פנה אלי חברנו, יהושע וייס, מרחובות. יהושע ביקר בגרמניה, במחנה מֶלֶק (Melk), שהיה מחנה-בת של מטהאוזן. מתוך מסמך של "יד ושם": "המחנה, שהוקם באפריל 1944, נועד לקלוט 1,500 אסירים. תפקידו של מחנה עבודה זה היה לספק עובדי כפייה לבניית מפעל נשק תת-קרקעי בין הכפרים רוגנדורף (Rogendorf) ולוסדורף (Lossdorf), הסמוכים למלך. מפעל זה תוכנן כתשלובת לייצור נשק ונבנה בבטן ההר, בתוך מערכת מנהרות, המחברות את שני הכפרים. בשנת קיומו של המחנה נרשמו בספרי המחנה 5,000 מתים. חלקם 'נורו בשעת בריחה', אחרים נרצחו בזריקות פנול ללב, ורבים נשלחו למבצר הרטהיים ושם נרצחו בתא הגזים שבמקום. אך עיקר התמותה נבעה מהרעב התמידי, מתשישות מוחלטת וממחלות".
מה שצד את תשומת לבו של יהושע היה השלט הבא:

יהושע איתגר אותי לדעת מיהו ר' קלמן מרקוביץ מחוסט – ומיהו בנו, ד"ר משה מרקוביץ. אז יצאתי לדרך... באתר "יד ושם" מצאתי עדות על קלמן מרקוביץ, מחוסט, אשר נולד באיגלה [Uglya], כולל תמונה של קלמן, אשר נרצח במחנה מֶלֶק ב-1945.

נותנת העדות הייתה בתו, חדווה גרינברג, בעבר אדית, מהוד השרון. מכיוון שחברת ילדות שלי, אביבה אבן חן [ששורשיה ממונקץ'] ובעלה, מוטי, המתגוררים בהוד השרון, תיעדו את ניצולי השואה בעירם – יכולתי לחפש מידע בספר שתיעדו. וכך מצאתי על אדית/חדווה, בתו של קלמן: "נולדתי בשנת 1927 לגיזלה

ולקלמן מרקוביץ בעיר חוסט שבצ'כוסלובקיה. בשנת 1930 התגוררו בחוסט כ-6,000 יהודים מתוך אוכלוסייה שמנתה 20,000 תושבים. **אבי היה סוכן של שני בתי חרושת לבגדים שהיו בסודטים**. הוא היה נוסע לפולין, רומניה והונגריה ומפיץ את הסחורה. המשפחה הייתה בעלת צביון דתי וציוני. אבי היה תלמיד חכם שלמד בישיבה. המשפחה מנתה שלושה ילדים: **משה, יהודה ואני**. למדתי בבית ספר עברי הונגרי. אבי ואחיי שלטו בשפה העברית.

...אמי שאחזה את בנה הצעיר של בת הדודה נשלחה עמו למשרפות. בינואר 1945 שוחררתי בידי הצבא האדום. המסע חזרה לביתי ארך חודשים, ברעב וללא אוכל, כשהכל מסביב מופצץ. הגעתי עם בת דודתי, אילונקה זידנפלד. אחי, יהודה, שב אחרי שחלה בטיפוס במחנה הריכוז מאוטהאוזן שבאוסטריה ואחי, **משה מרקוביץ היה במחתרת בבודפשט וחי כגוי, כשהוא מנפיק דרכונים מזויפים ליהודים ומצילים. אבי נהרג במחנה מלק ליד וינה ב-1945.**

בשנת 1947 נישאתי לבעלי חיים גרינברג בפראג. בדצמבר 1949 עלינו ארצה באנייה "אבזיה" והגענו למגדיאל, בה התגורר אחי, יהודה. נולדו לבעלי ולי שני בנים: אורי ורוני - מנהלים משרד הסעות, הקרוי על שמם. מסתבר שבעלה של אדית/חדווה, חיים גרינברג, היה אף הוא יליד קרפטורוס מהעיירה Kisszolyva /Skotarske, מחוז וולובץ; הכפר מנה 73 יהודים במפקד 1941.

בתמונה הצמודה לשלט כתבה, בשנת 1991, מילות הספד עדנה מרקוביץ, אשתו של משה. ניסיתי לקרוא את הנכתב, ואני מקווה שקראתי נכון: "לזכר אבי בעלי, קלמן מרקוביץ, ז"ל, שלא זכיתי להכירו, ואהבתי נתונה לו. לא יפית את כוחי להספד, ואני חדלונך פוגשת בעידן אחר. הייתה לך דמות וקומה, אדרת (?) פרחת לתורה ולזכות. עכשיו אבנים קטנטנות לראשך. זה ביתך, הגדר הפשוטה, סייג חיות (?). תימרות העשן שקפאו עם הזמן כבר אינן משתקפות בפני אנשים. ורק הפרחים משלחים בי תזכורת, עדות עגומה ועלבון מוחשי. לא יפית כוחי להספד ואני חדלונך לעידן אחר זועקת."

מידע מ"יד ושם" על משה: היה יליד 27.1.1920, התגורר בחוסט ברחוב 16 ZRINYI; שוחרר ב-18.1.1945.

באתר MyHeritage מצאתי מידע על משה מרקוביץ: שמו המלא היה משה (אָלֶמֶר) מרקוביץ, יליד 1920, פטירה: פברואר 2016, קבורה: משמר העמק [ראו עדכון בהמשך]; הורים: **קלמן מרקוביץ** ? – 1944 וגיזלה [טובה/גיטל] אישה לשעבר: אינגבורג (אינגה) 1924 – 1993 בת זוג: עדנה מרקוביץ [על פי הכיתוב בתמונת השלט] אחים ואחיות: לייבי מרקוביץ [זהו יהודה] גרינברג (לבית מרקוביץ) [זאת אדית/חדווה] ילדים: אירית מנדלצוויג (לבית מרקוביץ) 1951 – 2011 בן – על פי עדותו של משה [ראו בהמשך] – זהו דני מור ראובני [נמרוד - בן נוסף מנישואיו לעדנה]

קלמן מרקוביץ

משה, שהיה רופא, מתמחה באלרגיות, נתן עדות ארוכה על חייו בחוסט בספרו של צבי מנשל על קהילת חוסט. העדות מופיעה בין העמודים 423-442 ואצטט ממנה מעט. בעדות הוא מספר שלחוסט הוא הגיע בגיל 7, לאחר שהמשפחה עברה מגרוס ווארדין, היא אורדיה [Oradea] כיום ברומניה. "מגיעות ידיעותיי על שושלת אבי רק עד ר' לייב מארקוביטש, שבתחילת המאה הקודמת [המאה ה-19] היה מבני הכפר איגליה. ...מצד אימי אני מגיע רק עד הסבא ר' עזרא עזרוביטש,

שנודע בשם ר' עזרא מסלישט [Nizhnye Selishche, בהונגרית: Alsószeliscse, מחוז חוסט; במפקד 1941 נמנו בה 262 יהודים]. [גם הסבא עזרא עבר מסלישט לחוסט].

...בספר מארמארוש" אני קורא על הסבא רבא לייב כדלהלן: 'בין המשפחות הראשונות באיגלא הייתה משפחתו של לייב מארקוביטש, שרוב יהודי איגלא היו מצאצאיו'. ...בין שתי מלחמות העולם היה בדרך כלל ראש הקהילה, גביר הכפר, ר' יצחק זאב מארקוביטש, בעל יערות ושדות נרחבים'. זה היה סבי מצד אבי, בשמו העממי, איציג וולף. ...אבי ז"ל, קלמן מארקאוויץ, בכורו של ר' איציג וולף [לו נולדו 2 בנות ו-6 בנים], יועד להיות ממשיך לאביו, הגביר, לשאת בעול הממלכה. הוא למד ב"חדר", כדרך אותם הימים, אחר כך בבתי הספר של הנוצרים, ישב באוהלי שם ועבר בישיבות המפורסמות של 'אויבערלאנד' שבסלובקיה. בהגיעו לפרקו, שידכו לו את בתו של ר' עזרא סלישצ'ר מסלישץ, העלמה גיטל-גיזלה. אך בינתיים פרצה מלחמת העולם הראשונה והחתן נקרא להגן על הקיסר, פראנץ-יוזף הראשון. גם זה לא הואיל לקיסר, באשר הפסיד את המלחמה והחתן הורשה לשוב הבייתה. שם נערכה חתונה מפוארת בין שני הגבירים.

...נטל את אשתו הצעירה ואת בכורו [משה]...עזב את איגלה והגיע לגרוס ווארדין...כאן המשיך כנציגן של פירמות גרמניות מהסודטים. בקהילה נחשב תלמיד חכם וזכה בתואר 'מורנו' בעליות לתורה, אבל גם בכבוד כאדם משכיל בחוכמות חילוניות, אותן רכש באופן פרטי. ...בעלי הבתים אהבו להקשיב למוצא פיו כשהיו מתקבצים לפני התפילה קבוצות-קבוצות (קיפקעלך) ודנים על עולם ומלואו. פעם סיפר, כי יבוא יום ויוכלו לשדר לא רק מלל ומוזיקה כמו ברדיו, אלא גם תמונות, כמו בקולנוע.

...אבא חינך אותי להיות יהודי גאה, כמוהו. יחסו אל הנוצרים היה הוגן ועניו. אבל כשנקלע לעוול, ידע להתגונן, ובאומץ.

... במלך נספו רוב בני עירנו שנלקחו לעבודה, ביניהם דודי משה מוטיוביץ, אבי אולגה [אולגה גולד, עליה כתבתי בעלון 80 מפברואר 2021...]. אשתו ושאר ילדיו נספו.

...רבנו, ר' יהושע גרינוולד, היה גם הוא במחנה מלך. ...ביקשתיו שיספר לי משהו על אבי ז"ל, על חייו במחנה, עבודתו, מותו. הרבה לא סיפר לי. אמר כי עסקו בחציבת מערות בהר, בשביל התעשייה המלחמתית הנאצית. סיפר כי היו לו פצעים בעור (פלגמונה). "קלמן מרקוביץ היה יו"ר מזרחי בחוסט.

באתר העדויות של "יד ושם" מצאתי עדות מצולמת של משה מספטמבר 2007 [בן 87]. הקישור אליה:

<https://collections.yadvashem.org/he/documents/6695943> [התמונות הן מתיעוד זה]. בתיעוד הוא מספר על פטירתו של אביו. אדם בשם ברנובר, אשר היה עם קלמן במחנה, סיפר שהוא היה מלא תקווה שילדיו ישרדו... היה מענטש עד יומו האחרון. הוא נפטר ממחלת פלגמונה [דלקת חריפה ברקמת החיבור התת-עורית, הנובעת ממחסור בוויטמינים ומרעב]. קלמן נפטר בזרועותיו של אותו ברנובר.

תקציר העדות: "החיים ב-Oradea; החיים ב-Chust; סיפוח מחדש להונגריה ב-1939; לימודי הסמכה לרבנות; קבלת שחרור מחובת גיוס לצבא; פעילות בתנועת החלוץ הצעיר; פעילות יואל ברנד (חבר ועד העזרה וההצלה ב-Budapest) למען הברחת יהודים מפולין לצ'כוסלובקיה; הכיבוש הגרמני ב-1944; מציאת מקומות מסתור בבית ידידים; פגישה עם יואל פלגי (צנחן ארץ-ישראלי); מעצר והעברה לפלוגת עבודה ב-Zirc; החיים במקום, כולל קבלת מכתבים מההורים; שחרור; העברה עם חייל מלווה ל-Budapest; קבלת ניירות מזוייפים ממחתרת ציונית; מעצר בעוון עריקה; החיים בבית סוהר "Kourt Margit"; סיוע לפליטים בכניסה ל"בתי חסות"; פעילות במחתרת כולל התחזות לחבר מפלגת צלב החץ; השחרור; עבודה כמתורגמן עבור הסובייטים; עלייה לישראל ב-1951".

ראו בהמשך העלון את תיעוד הצלתו על ידי חסיד אומות העולם

ד"ר משה מרקוביץ

קלמן וגיזלה
מרקוביץ

**פוענחה
התמונה
שצילם יהושע
וייס במלך...**

6. חסידי אומות העולם: רוזנברג מיקלוש-רוברט – אוז'גורוד

ההצלה על ידי חסיד אומות העולם התרחשה בבודפשט. ניצלו 8 אנשים [ראו גם תיעוד לגבי מרקוביץ משה]

István Szőnyi היה אמן ידוע בינלאומי, שנחשב לאחד מציירי מלחמת העולם הבולטים של הונגריה בין השניים. היה לו סטודיו בבודפשט, והוא היה פרופסור ומורה באקדמיה לאמנויות של העיר. בשנת 1943 נעצר אחד מתלמידיו, מיקלוש רוזנברג-רוברט, ונשפט בגין הסתרת פליטים יהודים מאוסטריה. הפליטים הללו היו אחותו וגיסו*, שרוברט הסתיר בדירתו במשך שנתיים. כשנודע לשוני על מצוקתו של תלמידו, הוא התערב מיד, והשתמש בכוחו ובהשפעתו כדי לשחרר את רוזנברג מהכלא. לבקשת שוני, מאסרו של רוזנברג נדחה.

לאחר הכיבוש הגרמני, נכלא רוברט בכלא שנמצא ברחוב מוסוני [Mosonyi] בבודפשט. מכיוון שהוא נידון להישאר בכלא לתקופה מסוימת, הוא לא גורש לאושוויץ יחד עם האסירים האחרים.

כשהשתחרר, הסתתר רוברט אצל שוני, שהסטודיו שלו שימש כמחבוא לשמונה יהודים. הסטודיו פעל גם כמרכז ליצירה והפצה של מסמכים מזויפים. אשתו של שוני, מלינדה, ושלושת ילדיו, ג'ולאן, ז'וז'ה ופטר [Péter Jolan, Zsuzsa] היו שותפים מלאים לתהליך החילוף.

...בתם של בני הזוג, ג'ולאן, הייתה כימאית במקצועה. היא השתמשה בכישוריה כדי לזייף מסמכים, תוך שימוש בתמיסה כימית כדי לשטוף את השמות המקוריים מתעודות, ולאחר מכן למלא פרטים נוספים. ג'ולאן גם סייעה באופן פעיל בהפצת מסמכים אלה ליהודים נרדפים.

Melinda Szőnyi... בנוסף להאכלת משפחתה, לקחה על עצמה את האחריות לספק מזון לכל היהודים המוסתרים - הישג לא פשוט בבודפשט בזמן המצור.

לאחר המלחמה עזבו חלק מהניצולים את הונגריה. עם זאת, הם נשארו בקשר ונשארו אסירי תודה לבני משפחת Szőnyi שסיכנו את חייהם כדי להציל אותם.

ב-2 באוקטובר 1984 הכיר "יד ושם" ב-István Szőnyi וב-Melinda Szőnyi ובילדיהם (Zsuzsa (Triznya, Jolán Komáromy and Péter כחסידי אומות העולם.

על הניצול רוזנברג רוברט-מיקלוש - Miklós Róbert Rozenberg מצאתי השלמת מידע באתר אחר של "יד ושם": רוברט נולד באונגוואר בשנת 1911. הוא איבד את שמיעתו בגיל ארבע כתוצאה ממחלת השנית [סקרלטינה]. את לימודיו בעיצוב רהיטים ואמנות השלים באקדמיה לאמנויות יפות בבודפשט. ב-1939, עבודותיו הוצגו בתערוכות רבות, אך עקב האנטישמיות הגוברת, הן הוסרו לאחר מכן.

אחותו של רוברט* [זוהי, אם כן, לילי ברנדל...] ובעלה ברחו מווינה לאחר ליל הבדולח, ולאחר תקופה של נדודים, בשנת 1940, הם מצאו מחסה אצל רוברט, בביתו בבודפשט. במרץ 1943, רוברט נעצר על הסתרת פליטים ונידון לעבודות כפייה, אך בהתערבותו של המורה שלו לאמנות, פרופ' István Szőnyi, הוא שוחרר. לאחר הכיבוש הגרמני של הונגריה במרץ 1944, רוברט נעצר בשנית ונאלץ להשלים את גזר הדין שקיבל קודם לכן. הוא הצליח להימלט ממחנה העבודה אובודה [Obuda], בעזרת הצלב האדום, והצטרף לארגון זה. הוא שימש כשליח של שגרירות שוויץ בבודפשט, וניצל את תפקידו על מנת לזייף בולים ומסמכים ליהודים.

במרץ 1945, לאחר השחרור, חזר רוברט לאונגוואר לחפש את משפחתו אך גילה שרק שני אחיינים שרדו, ושאר בני משפחתו נרצחו באושוויץ. מאחר שאונגוואר סופחה לברית המועצות, לא התאפשר לרוברט לעזוב במשך 11 שנים, והוא הציג את יצירותיו בגלריות סובייטיות. בספטמבר 1956 השיג סוף סוף אשרת ביקור בבודפשט ומשם ברח לווינה.

הוא התחתן ב-1962 ונולדו לו ארבעה ילדים. רוברט היה פעיל אומנותית עד מותו [בווינה, בשנת 2001]. בעודו בכלא בבודפשט, במרץ 1944, שרטט רוברט, באמצעות עפרונות צבע, את האסירים היהודים הממתינים לגורל לא ידוע. האסירים נמצאו כפי שמצא אותם, ללא תנוחה: מנמנמים, בהתבוננות או בהתבוננות פנימה.

אחד מציוריו של מיקלוש-רוברט רוזנברג

מידע נוסף נמצא בכתבה על ציירת, ילידת אוז'גורוד, שהייתה אחת האמניות הסוריאליסטיות ההונגריות המפורסמות ביותר, והותירה חותם משמעותי על אמנות מזרח אירופה כולה: "ליוויה אווה אוסטרייכר (שמה האמיתי לילי אורסג) נולדה וגדלה באוז'גורוד. מאז ילדותה אהבה הילדה לצייר, ולמרות שהוריה לא חלקו את התשוקה שלה, הם עדיין אפשרו לה לשלוט במיומנות. המורה הראשון של הילדה המוכשרת היה האמן מיקלוש רוזנברג (הידוע בשם העט רוברט מיקלוש). כאשר שנים רבות לאחר מכן, לילי שאלה את המורה שלה כיצד הבין שהיא תהפוך לאמנית, מיקלוש ענה: "מהרישומים שלך. היה בהם חיים בעיני אנשים". [ראו כתבה עליה בהמשך].

מידע נוסף על רוברט רוזנברג כאומן: <https://www.kieselbach.hu/artist/robert-miklos-rosenberg-miklos-ungvari-rosenberg-miklos-4744>

"בשנת 1924 הוא הצטרף לבית הספר לציור ב-Nagybányai. המאסטר שלו היה Thorma János. בסוף שנות ה-20 הוא למד עיצוב גרפי ועיצוב כרזות בבית הספר הפרטי של Berény Róbert בבודפשט, וכן אצל Lajos Ékes Csabai. בשנים 1933-1939 הוא למד באקדמיה ההונגרית לאמנויות יפות, מאסטרים: László Kandó, Ágost Benckhardt, Nándor Lajos Varga; לאחר מכן הוא למד בבית הספר הפרטי של

Szőnyi István [חסידי אומות העולם שהציל אותו].

הוא גם השיג הסמכה כבונה ארונות ומעצב רהיטים.

כשחזר לאונגוואר לימד ציור, ותלמידתו הייתה Ország Lili, שלימים עברה להונגריה.

הוא התגורר בבודפשט בין השנים 1940-1944 וניצל מגירוש על ידי איסטבן שוני.

בשם Miklós Rosovszky, הוא עצמו לקח חלק במשימות ההצלה בסיוע שגרירות שווייץ והצלב האדום. בין השנים 1945-46 הוא התגורר באונגוואר, היה חבר באגודת האמנים האוקראינית בקייב, וכן חבר בקרן האמנות של ברית המועצות. ב-1956 עזב את בודפשט לווינה, שם הוא חי מאז.

בין השנים 1957-1965 השתתף בתערוכות Wiener Secession. ...הוא פרש מהופעות פומביות ב-1979.

היו לו תערוכות גם בישראל.
אוהל בדואי

ראש הנקרה

ים המלח

ציורי שמן על קנווס מאת רוברט רוזנברג

מלינדה –

איור של István Szőnyi

דיוקן של István Szőnyi – הפסלת Katalin Pálffy

<https://www.mutualart.com/Artwork/Tent/4BCE24AE3F36CA6E>

איתרתי את דפי העד, אותם מילא מיקלוש עבור הנרצחים באושוויץ
מבני משפחתו הגרעינית, ובתוספת מידע מידע באתר Geni [ראו
תמונות בתיעוד אחותו, רוזנברג-ברנדל לילי].
האימא: אנה, לבית Lebovits, נולדה ב- Sarospatak שבהונגריה בשנת
1887; האבא: ארמין, יליד אונגוואר, 1880;
האח Endre והאחות Lily Brandl (1913-1971, וינה).
מיקלוש מילא הרבה דפי עד על בני המשפחה המורחבת שלו.

כתבה, באיטלקית, על ההורים המצילים ובתם, משנת 1959, ובה נראות, בצילום, מלינדה ובתה ז'וז'ה:
[https://szonyi-muzeum.hu/istvan-szonyi-con-la-moglie-melinda-la-figlia-zsuzsa-in-fiumicino-1959-2](https://szonyimuzeum.hu/istvan-szonyi-con-la-moglie-melinda-la-figlia-zsuzsa-in-fiumicino-1959-2)

István Szőnyi con la moglie Melinda, la figlia Zsuzsa in Fiumicino, 1959

"אישטוון שוני עם אשתו מלינדה, בתו ז'וז'ה בפיומיצי'נו, 1959

בשנת 1959 ציפינו שוב לאמא ואבא Szőnyi ברומא. מול תחנת Termini גרמנו להם להיכנס לרכב, הפעם שלנו, בטקס טקסי; אבא בקושי הצליח להשתלב. (...) אבא שלי הביט בכבוד בפיאט 600 המשומשת, שלא בדיוק ניתן לכנותה חדשה, שכן היא הייתה המכונית הראשונה של המשפחה, אחרי העגלה הכפרית שלא ניתנה למיכון. ...לא העזנו להתוודות שקנינו את הרכב ב-36 תשלומים חודשיים, ובזמנו שילמנו רק שניים מהם. אז התחלנו את הטיולים בהתלהבות. אבי תמיד הביא איתו את הילקוט והצבעים שלו. פיומיצי'נו והים הפכו למקומות האהובים עליו, הוא אפילו עבד בגשם: הוא היה מנמיך את חלון המכונית, משקיף אל רציף המספנות ומשרטט במהירות את צבעי המים שנעשו אז מקוריים עוד יותר על ידי הגשם היורד." בודפשט, 2021

פיומיצי'נו 1959: אישטוון בגבו למצלמה [מצייר?], יחד עם מלינדה ובתה ז'וז'ה

מצאתי תמונות שצייר אישטוון, ומצויות בגלריה KIESELBACH שבגרמניה, בהן ניתן לראות את הדיוקנאות של בני משפחתו, כולם חסידי אומות העולם [אין דיוקן של Jolan].

מלינדה, 1923

פטר, 1957

ז'וז', 1930

בוויקיפדיה יש ערך על ז'וז'ה וכך למדתי על הקשר שלה לאיטליה. אתמצת מתוך הכתוב:

"Zsuzsa Szőnyi" (בדפוס, 2 באוקטובר 1924 - בדפוס, 16 במרץ 2014) הייתה בתו של הצייר István Szőnyi, עובד הונגרי של רדיו הוותיקן, ופרסמה מספר יצירות אוטוביוגרפיות. יחד עם בעלה, הצייר Mátyás Triznya, היא ניהלה את הסלון הספרותי הידוע בשם הטברנה טריזניה ברומא במשך חמישה עשורים. בשנת 1999 העניק לה נשיא איטליה, Ciampi, את צלב הזהב של מפקד מסדר ההצטיינות של הרפובליקה על יתרונותיו בטיפוח יחסי תרבות איטלקית-הונגרית.

ז'וז'ה שוני, ילדתם הראשונה של הצייר אישטוון שוני ומלינדה ברטוקי, נכדתו של שר החקלאות לשעבר יוזף בארטוקי. ...היא התגוררה ב-Zebegény עד גיל שש [אז] עברה המשפחה לבודפשט ב-1930. היא גדלה בקומה החמישית של רחוב Baross 21 במרכז העיר, בילתה את הקיץ בבית המשפחה ב-Zebegény עם אחיה הצעיר, פטר (יליד 1926), שנפטר מדלקת קרום המוח בגיל 18, ועם אחותה למחצה, Jolan. ...ב-19 במרץ 1944 היא נישאה לאהבתה הסטודנטאית, Mátyás Triznya, צייר. ...לאחר ניסיון קודם שלא צלח, היא חצתה את הגבול ההונגרי, עם בעלה, בפברואר 1949. מגראץ ברחו לוונציה ולאחר מכן לפירנצה. הם הגיעו לרומא ב-25 ביולי 1949. עיר הנצח קיבלה את פניהם, ובתמורה, בני הזוג אירחו בדירתם במשך 50 שנה אמנים וחוקרים הונגרים מכל העולם.

בין 1950 ל-1965 הייתה עורכת השידור בשפה ההונגרית של הרדיו האיטלקי, ערכה שבועון הונגרי ב-1956 ולימדה איטלקית להונגרים, שהמתינו במחנות פליטים.

בין השנים 1965-1969 הייתה עורכת ומתרגמת במחלקת העיתונות הזרה של משרד ראש ממשלת איטליה. תחת השם Zsuzsa Bartóky, היא הייתה כתבת מזדמנת של רדיו אירופה החופשית, ומשנת 1989, עמיתה של רדיו הוותיקן.

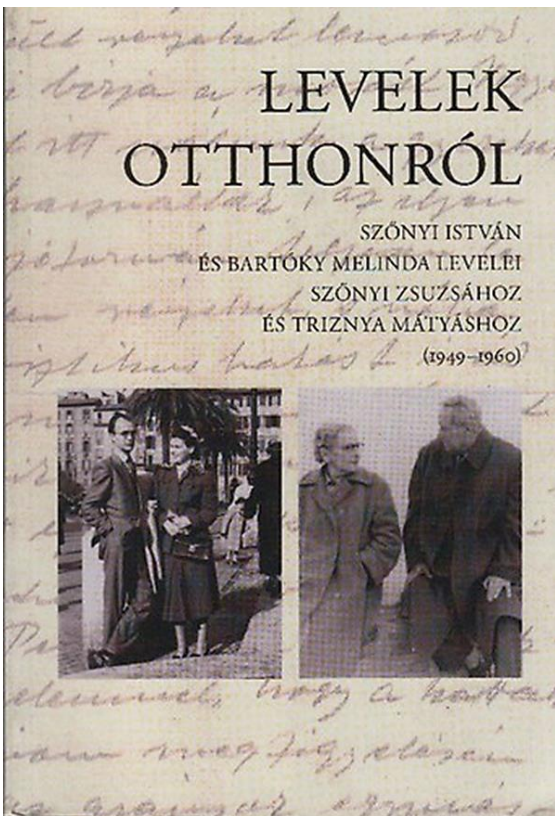
בשנת 1984 זכו בני משפחת שוני בתואר חסידי עולם על ידי מדינת ישראל על פעילותם ההומניטרית במהלך מלחמת העולם השנייה.

מכתבים מהבית - מכתבים מאישטוון שוני ומלינדה ברטוקי לז'וז'ה שוני ומטיאס טריזניה (1949-1960):
אחד מהספרים שז'וז'ה כתבה וכך ניתן לראות את אישטוואן [גם אם לא בבירור מוחלט].

קישור לאתר "יד ושם":

<https://collections.yadvashem.org/en/righteous/4045148>

רוזנברג - ברנדל לילי – אוז'ורוד, הבת Gerda Frey
פעולת ההצלה של חסידי אומות העולם נעשתה בבודפשט

בגיל 17 הפך Dezső Frankó לשוליית אופה במאפייה בבעלות משפחת פוקס בבודה. למרות שהפוקסים היו יהודים והוא לא היה, הם התייחסו לפרנקו כאל בן משפחה. כשהתחתן, בני הזוג פוקס עזרו לו לפתוח מאפייה משלו.

לאחר 1938, המשפחה של גברת פוקס, משפחת ברנדל, הגיעה מאוסטריה כפליטים. הם חיו בביטחון יחסי עד הפלישה הנאצית להונגריה בשנת 1944. לאחר הפלישה הבין פרנקו שחבריו נתונים בסכנה, והכין להם מקום מסתור בדירתו

הקטנה. על מנת לפנות מקום לשמונה אנשים נוספים, פרנקו ואשתו פרנסיסקה שלחו את בנם בן השנתיים, גאבור, מבודפשט - לגור אצל קרובי משפחה. גם פרנסיסקה וגם דז'ו פרנקו עבדו במאפייה במשך כל התקופה שבה הסתירו יהודים. למרות הסיכון, ולמרות נסיבותיהם הכלכליות הקשות, הם פירנסו את כל האנשים הללו ללא כל פיצוי. כשהפצצה בבודפשט התגברה בנובמבר 1944, נאלצו משפחות פוקס וברנדל לעזוב את דירתם של משפחת פרנקו. בני הזוג עשו להם מקום מסתור במרתף המאפייה, דבר שהיה מסוכן לכל המעורבים, בגלל נוכחותם של עובדי מאפייה אחרים. המשפחות לא התגלו מעולם, ונשארו שם בשלום עד פברואר 1945. הקשר בין משפחות פרנקו, פוקס וברנדל נמשך לאחר המלחמה. "שתי משפחות ניצלו, שמונה נפשות יהודיות, בזכות פרנקו ואשתו פרנסיסקה, שהסתירו אותנו ודאגו לכל צרכינו", העידו הניצולים. ב-18 בספטמבר 1980 הכיר "יד ושם" ב-Frankó Dezső ובאשתו Franciska כחסידי אומות העולם.

אל שמה של לילי הגעתי די במקרה: תיעדתי את רוזנברג מיקלוש-רוברט, יליד אוז'גורוד. כשחיפשתי באתר Geni את בני משפחתו - עלו שמות ההורים ועוד שמות של אח ואחות. נכנסתי לאתר דפי העד של "יד ושם" ושם גיליתי שהאחות של מיקלוש היא לילי ברנדל [Lily Brandl], לבית רוזנברג, ילידת אוז'גורוד, ניצלה אף היא על ידי חסידי אומות העולם אחרים. מסתבר ששמה הופיע בתיעוד ההצלה על ידי דז'ו ופרנציסקה פרנקו, אך ללא ציון מקום הולדתה, אלא רק בדף האישי שלה [מקור התמונה - בעמוד הבא].

לילי הייתה ילידת 1913, חייתה בווינה ונפטרה ב-1971. האימא של לילי: אנה, לבית Lebovits, נולדה ב-Sarospatak שבהונגריה בשנת 1887; האבא: ארמין, יליד אונוואר, 1880; ההורים נספו באושוויץ. האחים הם Endre (1910 - 1932) ומיקלוש-רוברט (1922-2001).

הייתה גם בת, היא; שלושת בני ופרנציסקה פרנקו.

מסתבר שלילי ולבעלה, ארנסט, ילידת 1936, גרדה, שהוסתרה אף המשפחה ניצלו על ידי דז'ו

פרנקו דז'ו חי בין השנים 1909-1967; פרנציסקה חיה בין השנים 1907-1965.

בפייסבוק של Gerda Frey, מצאתי את התמונה המשפחתית שלהם, ואת נסיבות הגעתם לאוז'גורוד, ולהצלחתם. [מקור: Baumgartner et al., "Aryanizations" Burgenland ... 2004, Volume 17/3].

2 באפריל 1938, אייזנשטדט [עיר באוסטריה]

ד"ר ארנסט ברנדל מ-Mattersburg [אוסטריה] נחקר על ידי הגסטפו. הוא היה הבעלים של חנות לבדים וסריגים לגברים ולנשים ב-17 Degengasse במטרסבורג. במהלך חקירה זו, הוא ציין את השווי הכולל של רכושו, כ-100,000 RM (כ-340,000 יורו כיום) והיה עליו לחתום, שהכנסות המכירה ישמשו למימון הגירוש וה"הגירה" של יהודי בורגנלנד [עיר באוסטריה]. השלטונות מימנו את ההגירה הכפויה וגירוש יהודי בורגנלנד באמצעות הנכסים, שנחסטו מאנשי עסקים יהודים ואנשים פרטיים בדרך זו.

ב-4 באפריל 1938, יומיים לאחר ד"ר לאחר חקירתו של ארנסט ברנדל על ידי הגסטפו, הוחרמה החברה והושמה בניהול זמני. התפיסה בוצעה על ידי הגסטפו אייזנשטאט. בין השאר נלקחו חפצי כסף, רדיו, פסנתר ורהיטים - על ידי הגסטפו, ובחלקם על ידי ה-NSV (הרווחה הלאומית הסוציאליסטית העממית). המשפחה מגורשת מבורגנלנד ומתגוררת בווינה עד שהיא בורחת מאוסטריה. ב-8 באוגוסט 1938 שללה רשות מחוז מטרסבורג את אזרחותם הגרמנית.

משפחת ברנדל הצליחה להימלט לאוז'גורוד (כיום אוקראינה) ושרדה את השואה.

לילי, גרדה וד"ר ארנסט ברנדל בגן ביתם במטרסבורג 1946, אוסף פרטי

Text: Eva Maria Bachinger , Photo: Karin Wasner , Vienna 2020 Published in MO-Magazine for Human Rights
<https://evamariabachinger.com/berichte/gerda-frey>

"גרדה פריי עומדת ליד החלון ודוחפת הצידה את הווילונות הלבנים: 'הנוף מהדירה שלי נפלא. אתם חייבים לראות אותו! אתם יכולים לראות שלוש כנסיות: קתדרלת סטפן הקדוש, הכנסייה הדומיניקנית והכנסייה הישועית.' כיום היא יכולה לעמוד ליד החלון כמה זמן שהיא רוצה. בשנת 1944, בדירה קטנה בבודפשט, היא גם עמדה ליד החלון, כי השמש זרחה יפה כל כך, והיא יכלה לשמוע את צחוק הילדים ממגרש המשחקים בפארק למטה. אבל הוריה משכו אותה מיד לאחור כדי שלא תיפול. במרץ 1944, גרדה, אז בת שבע, נאלצה להסתתר עם הוריה, לילי וארנו, כדי להימנע מגירוש. האופה, פרנקו דז'ו, היה חבר ותיק של ארנו מילדותם. הוא שכנע את אשתו לסכן את חייה ולהסתיר את המשפחה הקטנה בדירתם. הם בילו תשעה חודשים בחדר קטן. 'הפחד להתגלות תמיד היה שם. למרות שהייתי ילדה, הייתי מודעת לכך שחיינו בסכנה', אומרת האישה האלגנטית בת ה-83 כיום בדירתה המרווחת בווינה.

19 במרץ הוא תאריך שנצרב בזיכרונה: חייליו של היטלר כבשו את הונגריה. כאשר ממשלת אוסטריה הורתה על סגר מקיף במרץ 2020 עקב מגפת הקורונה, היא זכרה את התקופה הזו היטב, מבודדת בחדר קטן. כדי לעודד את האנשים שכעת היו אמורים להישאר בבית, היא כתבה מכתב לעורך, שפורסם ב"דר סטנדרט". היא לא רצתה להוסיף עוד סיפור שואה, היא מסבירה, אלא להדגים כיצד, בנסיבות הקשות ביותר, אפשר להסביר את המציאות לילד ועדיין לבדר אותו. הוריה הצליחו: 'קראנו הרבה, למדתי שירים הונגריים, ציירתי ופתרתי חידות. לא היה רדיו, לא טלוויזיה ולא אינטרנט. הייתה לי רק בובה אחת; אמי תפרה לה בגדים, אבי סיפר לי סיפורי תנ"ך והסביר לי את העולם. יכולנו רק ללחוש אחד לשני ולא הורשנו לעשות רעש במהלך היום. אבל הייתי מוקפת בהוריי ובאהבה, משהו שלא היה לאנשים רבים'. גרדה פריי קיבלה תגובות רבות, רובן חיוביות. 'אימהות רבות הגיבו, ואב אחד כתב לי ואמר שהוא הדפיס את המכתב ומסגר אותו', היא אומרת בשמחה.

גרדה פריי, לבית ברנדל, נולדה בווינה בשנת 1936. היא בילתה את השנתיים הראשונות לחייה במטרסבורג, שם התגוררה קהילה יהודית גדולה. עקב התאבדות אחיו, אביה השתלט על חנות הטקסטיל הוותיקה והמכובדת של ברנדל במטרסבורג וויתר על הקריירה הרפואית שלו. אבל אז הגיע האנשלוס בשנת 1938. לילי ברנדל נאלצה לעזוב את הבית תוך מספר ימים ונמלטה עם התינוק לגיסתה בווינה. ארנו נעצר מיד: 'כשהוא שוחרר לאחר שישה שבועות, אמי לא זיהתה אותו. כמעט ולא היו לו שיניים, פנים נפוחות, והוא הוכה והיה שחור-כחול'. המשפחה חיפשה מקלט אצל סבה וסבתה באונגוואר, שבצ'כוסלובקיה דאז. אבל האודיסיאה מעולם לא הסתיימה: בשנת 1942 גורשו ההורים לבודפשט והושמו במחנה המעצר Szabolcsutca; גרדה גורשה גם היא בשנת 1943. "זה בסופו של דבר הציל אותי מאושוויץ", היא אומרת היום. בשנת 1944 הצליחו הוריה להימלט. המשפחה אוחדה בבודפשט, אך במשך חודשים הם שהו בחדר חשוך.

כאשר החלו ההפצצות בנובמבר 1944, עוזרם, פרנקו דז', לקח אותם בחשאי למקלט מאחורי המאפייה שלו, שם התנאים היו גרועים אף יותר. ב-24 בדצמבר 1944 יצא ארנו למצוא מקום מגורים חדש. הם התחזו לפליטים נוצרים וגרו עם משפחה בדירה קטנה. 'כשאני חושבת על התקופה ההיא, תמונות טראומטיות חוזרות: כשהסתכלתי מהחלון, ראיתי גופות צפות בדנובה. הילדה מהמשפחה השנייה פשוט אמרה, 'אל תדאגו, הם סתם יהודים'. בניינים גבוהים בערו באור בהיר, זה היה מאוד מאיים'.

לאחר המלחמה, חיפשה המשפחה, בתחילה, קרובי משפחה באונגוואר, אך רק אחיין נותר. 54 קרובי משפחה, כולל סביהם וסבתותיהם, נרצחו. אז הם המשיכו למטרבורג. 'אני עדיין יכולה לראות אותנו היום על רציף הרכבת, עם מזוודה קטנה. הלכנו לבית שלנו, שם שכן משרדו של המפקד הרוסי. הם שיכנו אותנו אצל משפחה שהייתה פעם נאצית. אבל אפילו המשפחה הזו התיידדה עם ההורים שלי'.

כשהרוסים עזבו, בני הזוג ברנדל יכלו לחזור לביתם ואף פתחו מחדש את העסק. 'לא ידעתי מילה בגרמנית, אבל ילדים לומדים מהר. אבל לאימא

היה קשה במיוחד כי היא איבדה את כל המשפחה'.

גרדה פריי הייתה צעירה ורצתה לטייל בעולם. בגיל 17 היא קיבלה מלגה שאפשרה לה ללמוד בתיכון בסירקיוז, ארה"ב, במשך שנה ולחיות אצל משפחה מארחת. לתקופה הזו באמריקה הייתה השפעה עמוקה עליה: 'זה נתן לי פרספקטיבה רחבה ותפיסת עולם. ההורים שלי היו קוסמופוליטיים ומשכילים, אבל הם היו כל כך שחוקים ומצולקים מכל השנים הקשות; לא הכרתי את החיים הקלים. ואז נכנסתי למשפחה מאושרת עם ארבעה בנים והכרתי אותם'. בחזרה בווינה, היא החלה ללמוד רפואה, אך עד מהרה ויתרה על כך כשקיבלה הצעה לעבודה בשגרירות ארה"ב. 'זה היה כבוד גדול באותה תקופה', אמרה. למרות זאת, היא נשארה רק לזמן קצר, מכיוון שפגשה את בעלה לעתיד. יש לה שלושה בנים איתו, אחד מהם הוא אריק פריי, עיתונאי ב"דר סטנדרט". הבן הבכור מתגורר בארה"ב, וכל המשפחה נפגשת פעם בשנה ב-Jesolo, איטליה. היה חשוב לה ולבעלה לטעת בילדיהם אמונה באנושות למרות הכל. 'אי אפשר לחיות את החיים עם שנאה וחוסר אמון. אני לא שותקת כשאני רואה עוול, למשל, כשקבצן מוטרד. למה אתם עושים את זה, אני שואלת. ואז אני מרבה לפתוח בנאום שנאה נגד צוענים וזרים, אבל אני חושבת שאי אפשר לשתוק'.

בעלה נפטר לפני שנים עשרה שנים. 'הייתי נשואה באושר במשך 50 שנה. להיות לבד לאחר מות בעלי היה קשה מאוד; להיות לבד במהלך מגפת הקורונה לא היווה בעיה עבורי'. עד 1965, היא עבדה כנציגת חו"ל של שירות השטח האמריקאי, מה שאפשר את מלגת הלימודים שלה. משנת 1979, היא הייתה נציגת המועצה הבינלאומית לנשים יהודיות באר"ם בווינה.

גרדה פריי הוזמנה גם כעדה בת זמננו לאירוע השנתי של ממשלת גרמניה לציון השחרור מהנאציזם-סוציאליזם ב-8 במאי 2019. היא קראה: 'אל תחלקו אנשים ל"אנחנו" ולאחרים. הייתי שייכת לאחרים, ואני

יודעת מה זה אומר. זה יכול לקרות לכל אחד להיות מתויג כ"אחר" בשלב מסוים. היא הציגה תמונה מגן ילדים מאונגוואר, 1942, בה נראים 33 ילדים בבגדי יום ראשון הטובים ביותר שלהם עם מטפלת. 'קינאתי בילדים כי, בניגוד אליי, הם עדיין היו מאוחדים עם הוריהם. זה רודף אותי עד היום', כי אף אחד מהילדים האלה לא שרד, רק גרדה פריי. היא גם הציגה את התמונה הזו בביקוריה הרבים בבתי הספר, או שהביאה איתה אלבום תמונות ישן ובלוי של סבתה ודיברה על השמדת קרוביה, בניסיון להפוך את הבלתי נתפס למובן דרך אנשים ספציפיים.

גרדה פריי היא אישה פתוחה, סקרנית ועליזה, שמסתכלת באופטימיות אל העתיד. שינון טקסטים הוכח כהצלחה: כשהיא עוזבת, היא מצטטת את הסופר ההונגרי אימרה מדאך: "Ember küzdj és bízva bízzál", שמתורגם כ: "גבר, הילחם - במובן של להתאמץ, להתאמץ - ותבטח".

<https://collections.yadvashem.org/en/righteous/4035839>: קישור לאתר "יד ושם"

מרקוביץ משה – איגלה וחוסט. ההצלה על ידי חסיד אומות העולם התרחשה בבודפשט. ניצלו 8 אנשים [ראו גם תיעוד על רוזנברג מיקלוש]

אל שמו של משה מרקוביץ הגעתי לגמרי במקרה, כיוון שבאתר "יד ושם" מוזכרים 8 ניצולים על ידי משפחת Szőnyi, אבל רק ליד שמו של אחד מהם, רוזנברג מיקלוש רוברט, מוזכר שהיה יליד אוז'גורוד [כמתועד]. אלא שבאפריל 2025 בעקבות קבלת התמונה ממחנה מֶלֶק (Melk) [ראו הכתבה בעלון זה: סיפורה של תמונה], נתקלתי בעדות מצולמת של משה מרקוביץ, ל"יד ושם", שניתנה בספטמבר 2007. תוך כדי עדותו הוא מתאר איך ניצל בבודפשט אצל האומן István Szőnyi, יחד עם אחרים, וכי אותו אדם שהציל אותו היה חסיד אומות העולם... אזי לא אחזור על הפרטים המופיעים באתר "יד ושם" בתיעוד הצלתו של רוזנברג רוברט מיקלוש על ידי משפחת של István Szőnyi – אלא במידע הנוגע להצלתו של משה מרקוביץ:

"בתקופת 'חץ צלב', יהודי בשם משה מרקוביץ, שעזב את יחידת עבודת הכפייה שלו, נתפס ונעצר כעריק צבאי. בתם הצעירה של בני הזוג Szőnyi, Zsuzsa [ז'וז'ה], בליווי חייל הונגרי שהיה חבר של המשפחה, פנתה לפקיד בכלא שהיה אחראי על התביעה. למרות שזה סיכן אותה אישית רבה, ז'וז'ה הצליחה לשכנע את הפקיד לבטל את האישומים, באומרה שמרקוביץ לא היה עריק, אלא קיבל אישור ממפקד היחידה שלו. לאחר שחרורו, מרקוביץ הוסתר בסטודיו של משפחת Szőnyi וחיו ניצלו. מאוחר יותר הוא עלה לישראל."

משה היה יליד 1920, נולד באוגליה [Uglya], עבר לאורדיה [Oradea – רומניה] ואז השתקעה המשפחה בחוסט. להוריו קראו קלמן וגיזלה/גיטל/טובה. האימא נרצחה עם הגעתה לאושוויץ כי נשאה תינוק של גיסתה; האבא נפטר במחנה מֶלֶק. בתיעוד ב"יד ושם" מעלה משה את קורותיו מילדות ועד הגעתו ארצה, ושם הוא מתעד את פטירתו של אביו. אדם בשם ברנובר, אשר היה עם קלמן במחנה, סיפר שהוא היה מלא תקווה שילדיו ישרדו... היה מענטש עד יומו האחרון. הוא נפטר ממחלת פֶּלְגְמוֹנָה [דלקת חריפה ברקמת החיבור התת-עורית, הנובעת ממחסור בוויטמינים ומרעב]. קלמן נפטר בזרועותיו של אותו ברנובר. הקישור לעדותו של משה: <https://collections.yadvashem.org/he/documents/6695943>

משה היה גם פעיל במחתרת בבודפשט על ידי זיופי מסמכים (Schutz-Pass), למרות ששמו אינו כלול באתר המחתרת. אחרי המלחמה הוא למד 2 סמסטרים רפואה בבודפשט ואחר כך השלים את לימודי הרפואה בפראג. הוא נישא בווינה לאינגה, אחות בהכשרתה. בשנת 1951 הם עלו ארצה, למגדיאל, שם התגוררו גם שני אחיו של משה, ששרדו: לייבי (יהודה-אריה) ואדית (לימים: חדווה גרינברג). בארץ נולדו ילדיהם אירית

(שנפטרה ב-2011) ודני [מור]. המשפחה עברה לתל אביב בעקבות עבודתו של משה, שהפך מומחה לאלרגיות. אחר כך הוצעה לו משרה בחיפה ולשם עברה המשפחה. מנישואיו השניים לעדנה נולד למשה בנו נמרוד.

משה כסטודנט בסמינר לרבנים

"יד ושם": השלט לכבוד חסידי אומות העולם

משה נפטר ב-2016
[בן 96] והוא קבור
בשער העמקים.

משה מרקוביץ בהכשרה

התמונות הן מהתיעוד
המצולם על ידי "יד ושם"

7. ילידי קרפטורוס: אורסאג לילי / ליוויה אווה אוסטרייכר - (אוז'גורוד)

את המידע על אורסאג לילי קיבלתי מחברנו, המתנדב, יצחק קליין. להפתעתי קראתי שהיא הייתה תלמידתו של רוזנברג רוברט מיקלוש, אותו תיעדתי כניצול על ידי חסידי אומות העולם... מעגלי חיים, המשתלבים זה בזה...

את המאמר כתב Oleksandr Nikitchuk:

"אחת האמניות הסוריאליסטיות ההונגריות המפורסמות ביותר, שהותירה חותם משמעותי על אמנות מזרח אירופה כולה.

ליוויה אווה אוסטרייכר (שמה האמיתי: לילי אורסאג) נולדה וגדלה באוז'גורוד. מאז ילדותה אהבה הילדה לצייר, ולמרות שהוריה לא חלקו

את התשוקה שלה, הם עדיין איפשרו לה לשלוט במיומנות. המורה הראשון של הילדה המוכשרת היה האמן **מיקלוש רוזנברג (הידוע בשם העט רוברט מיקלוש)**. כאשר שנים רבות לאחר מכן, שאלה לילי את המורה שלה כיצד הבין שהיא תהפוך לאמנית, ענה מיקלוש: "מהציורים שלך. היה בהם חיים בעיני אנשים".

האמנית הצעירה למדה בגימנסיה באוז'גורוד עד 1941, שם לימד Adalbert Erdeli רישום. באביב 1944, לילי ומשפחתה נלקחו לגטו היהודי למספר שבועות, והפעם הותירו פצע כה עמוק בנשמתה של הנערה בת ה-17 עד שלא יכלה לצייר דבר, מלבד קירות לבנים, במשך שנים רבות. בדרך לאושוויץ, הצליחה המשפחה להימלט לבודפשט, ובשנת 1945 האמנית הצעירה הפכה לתלמידה באקדמיה לאמנויות. בשנת 1948, לילי ומשפחתה שינו את שם משפחתם לאורסאג. בשנת 1950 היא סיימה את לימודיה באקדמיה, קיבלה משרה כמעצבת בתיאטרון הבובות הממלכתי של בודפשט, ונישאה.

במהלך עבודתה בתיאטרון הבובות, לילי אורסאג יצרה בובות ותפאורות, אך קודם כל, היא הרבתה לצייר. בבירת הונגריה, היא מצאה חבר חדש - Endre Balint, שהפך למורה שלה והכיר לה מגמות מודרניות באמנות המערבית. עם כל תערוכה חדשה, שמה של לילי אורסאג התפרסם יותר ויותר. קירות הלבנים האינוסופיים בעבודותיה, בשילוב עם סיפור חייה, הפכו את דמותה לעמוקה וטרגית יותר, ולכן מעניינת יותר. בחוגי האמנות של הונגריה באותה תקופה, היו לחישות רבות על אמנית תיאטרון הבובות האקסצנטרית; נאמר שהיא ציירה ציורים מדהימים מחוץ לעבודה.

לילי עבדה הרבה ונסעה. לאחר שהתרחקה מהסוריאליזם, היא התעניינה בציור אייקונים, ולאחר מכן - בציורי קיר (סדרת העבודות "הכותל המערבי"). השלב הבא בעבודתה של האמנית העניק לעולם ציורים ייחודיים שבהם האמנית מתארת מבוכי ביזאריים, אך פילוסופיים עמוקים ("עיר הזהב", "שער העיר

העתיקה", "הכותל המערבי", "הליופוליס"). בהסבירה את אופי עבודותיה, אמרה האמנית: 'המבוכ שלי בנוי מאבנים וגשרים. על קירות המאה ה-20 אני מוצאת הדפסים של מבוכי רחוב עתיקים. זהו סמל קיומנו'.

לילי אורסאג נפטרה בפתאומיות, היא הייתה רק בת 52. עם זאת, אפילו בזמן קצר זה היא הצליחה להשתתף בתערוכות קולקטיביות רבות באיטליה, פולין, נורבגיה, קרואטיה, לוקסמבורג, אוסטריה, גרמניה, צרפת ומדינות אחרות. העולם ראה כמעט שלושה תריסר תערוכות יחיד של האמנית גם במדינות אירופאיות שונות. כיום, בהונגריה, לילי אורסאג נחשבת לאחת האמניות המפורסמות ביותר, והם גאים מאוד בשמה ובהישגיה היצירתיים.

מערב, 6.11.1966

בעמוד הבא: כתבה ממערב 4.11.1966

נפתחה תערוכה לילי אורסאג

התערוכה של הציירת האו-
חת מהונגריה, גבי לילי אור-
ג, נפתחה אחמול בגלריה ה-
רסה קלצ'קין בתל אביב ב-
וכחות מיופה הכוח ההונגרי
מר טוט. יו"ר אגודת העתונ-
אים, מר אורי קיסרי, פתח את
התערוכה בשם ידידי הציירת.
כין האורחים היו אנשי ציבור,
אמנים, עתונאים וקהל רב של
חובבי אמנות.
התערוכה תהיה פתוחה ב-
משך שבועיים.

8. משלנו: ד"ר וייס שמעון ובנו, אל"מ וייס מרדכי (מורדי) (מונקץ')

ד"ר שמעון וייס הוא איש רב פעלים בתחום החינוך וההדרכה, בעל יוזמות ומיזמים חינוכיים מרשימים, אך הדגש בחייו המקצועיים בעשרות השנים האחרונות הוא בשילוב המגזר החרדי בלימודים אקדמיים בתחום ההנדסה והרפואה – ועל כך בהמשך.

אספר את סיפורו האישי, אך לא פחות חשוב ומרגש הוא סיפורו של בנו, אל"מ מרדכי (מורדי) וייס, המכהן כמפקד חטיבת הקומנדו של צה"ל.

שורשיו של שמעון נטועים בשתי עיירות בקרפטורוס: האבא, חיים-וולף היה יליד Huklyvyi [מחוז וולובץ, בהונגריה: Zugo; מנה 231 יהודים במפקד 1941], יליד 1913; בשנות ה-40 גויס לפלוגות העבודה ושוחרר, בסופו של דבר, ממטהאוזן.

האימא, חיה, הייתה ילידת Klyachanovo [מחוז מונקץ', בהונגריה: Klacsanó; מנה 215 יהודים במפקד 1941], ילידת 1930. היא הייתה הבכורה – והיחידה, ששרדה ממשפחתה – הורים ועוד 5 אחים ואחיות. אחרי המלחמה היא אומצה על ידי דוד יחיד שחזר מהמלחמה.

ההורים התגוררו במונקץ', שם נולד שמעון בשנת 1955, וגם אחותו. את לימודיו בחטיבת הביניים עשה בבית-ספר מספר 8 – ואת התיכון בבי"ס מספר 1.

במאי 1972 עלתה המשפחה ארצה והתיישבה בנתניה. לימודי העברית נערכו באולפן ב"בר אילן". אחר כך הפך שמעון לעתודאי ולמד ב"מכון לב" הנדסת אלקטרוניקה, כולל תעודת הוראה; אלקטרוניקה היה מקצוע שלא עסק בו כלל, אבל בהוראה עסק שנים רבות מאוד. הוא התגייס לצבא בתקופת הרמטכ"ל של רפאל איתן, שנודע בגישתו המיוחדת לחינוך ["נערי רפול"]. בצבא עדיין לא היה מקצוע צבאי בשם הדרכה ושמעון נבחר להיות ממייסדי בית הספר להדרכה צבאית. הוא שרת בצה"ל 5 שנים, בשכם [בה"ד 3] ועסק בדיקטיקה של מקצועות החי"ר [חיל רגלים]; שמעון השתחרר בדרגת סרן.

לאחר השחרור עבד בתעשייה האווירית בהכנת ערכות הדרכה לטייסים ולטכנאים של מטוס ה"לביא", במשך 6 שנים – עד לסגירת הפרויקט.

במהלך השנים סיים שמעון שני תארים שניים באוניברסיטה בירושלים; את השלישי הוא עשה באקדמיה למדעים במוסקבה, בנושא: פיתוח תוכניות לימודים במקצועות הטכנולוגיים.

משנת 1990 חזר שמעון ל"מכון לב", בו למד כשעלה ארצה, למשך 35 שנים, אך הפעם כדיקאן הסטודנטים [25 שנים] ובעשר השנים האחרונות – כמנכ"ל המוסד האקדמי.

כמה מילים על "מכון לב", מוויקיפדיה: "המרכז האקדמי לב (לשעבר: "מכון לב" או "בית הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים", ידוע גם בראשי תיבות בג"ט) הוא מכללה אקדמית-תורנית, המוכרת על ידי המועצה להשכלה גבוהה. המוסד מאפשר שילוב לימודי טכנולוגיה ויהדות, והלימודים בו מתקיימים בקמפוסים נפרדים לגברים ולנשים. המרכז האקדמי לב מעניק תואר ראשון ושני במקצועות טכנולוגיים, במקצועות הניהול והחשבונאות ובסיעוד. לומדים בו כ-5,000 סטודנטים."

בכתבה מיוני 2011 נכתב: "בחמש השנים האחרונות חל גידול של 400% אחוזים במספרם של חרדים-גברים ונשים - לומדים לתארים אקדמיים במקצועות ההנדסה והבריאות. כך עולה מנתונים שיוצגו היום בכנס ראשון מסוגו תחת הכותרת 'שילוב האוכלוסייה החרדית – כיעד לאומי'. הכנס בחסות 'כיכר השבת' - האתר החרדי המוביל בעולם. ... מנכ"ל בית הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים, ד"ר שמעון וייס, הוסיף כי 'במהלך ההכנות ליום העיון התברר לנו שחרדים מעדיפים ללמוד הנדסה ברמה גבוהה ואף לעסוק בכך, אולם הם אינם מוכנים להתפשר על אורח החיים ומעדיפים קמפוס ותנאי לימוד בהפרדה. ביום העיון אנו נציג בע"ה נתונים מרשימים על אחוזי ההשמה של שלוש המחזוריים האחרונים - לצד נתונים על הביקוש ההולך וגובר ללימודי הנדסה בקרב הציבור החרדי."

אחד המיזמים החשובים שיזם וביצע שמעון הינו הכשרת אחיות, בנות המגזר החרדי. באוקטובר 2021 סיימו בהצלחה 23 בנות סמינר אופק שעל ידי רשת 'נצח' את התואר האקדמי היוקרתי בסיעוד מטעם המרכז האקדמי לב. מפרסום המכון: "סיומו של המחזור הראשון הינו אבן דרך חשובה בחזון המשותף של סמינר אופק של רשת נצח ושל המרכז האקדמי לב בשילוב נשים חרדיות כגורם משמעותי וחיוני במערכת הבריאות. ד"ר שמעון וייס מקים ומייסד אופק אמר כי "החזון של בנות חרדיות שמקבלות את התואר במקצוע מיוחד כמו הסיעוד, הוא אירוע מרגש. החזון של אופק שהחל בקטן הופך היום למשהו

גדול שהבוגרות שלנו משלימות את המסע הארוך כל הדרך לתעסוקה בכבוד במקצוע טיפולי, שכולו נתינה למען האחר.

עד כה נוספו למערכת הבריאות מעל 400 אחיות חרדיות בזכות מיזם זה. שמעון נמצא בקשר מקצועי אינטנסיבי עם בית החולים "הדסה" בירושלים ומרופאי בית החולים הוא שמע מחמאות מרגשות של אחיות אלה, המגלות חמלה ומחויבות רגשית עמוקה לטיפול במאושפזים. המצב כיום הוא שיש לו אפשרות לפתוח כיתות לימוד עם 75 מקומות – ויש ברישום 120 בנות חרדיות מעוניינות.

עוד מיזם בתחום הרפואה ששמעון יזם הינו **הכשרת עובדי דימות** [רנטגן, MRI, CT] חרדיים - לנוכח מחסור של 1100 תקנים בתחום. מכונים פרטיים השקיעו כסף רב ברכישת ציוד, אך בהיעדר אנשי מקצוע מתאימים, עומד הציוד מושבת והתורים נידחים למועדים רחוקים. שמעון אף סיפר על אוטובוס, היוצא מדי בוקר מג'נין לבי"ח "הדסה עין כרם" עם טכנאי דימות. נדרשה שנה לשכנוע אך כיום, זאת השנה השנייה, כבר נפתחו מסלולי הכשרה ייעודיים למקצוע זה. בשילוב עם "מכללת ירושלים", בה לומדות הבנות החרדיות שנתיים מדעים - ומשלימות עוד שנתיים של לימודי דימות. המסלול הינו דרך הסבת אקדמאים, מתחומים שונים, ללימודי דימות בני שנתיים – כשהבוגרים נקלטים מיידית לעבודה.

שמעון מדגיש שהחזון שלו הוא **פרויקט לאומי - הן בהכשרת עובדי סיעוד והן בהכשרת עובדי דימות!** השנה הורחבה פעילותו גם לעבודה מול "שיבת תל השומר" ו"קפלן" עם בנות מחסידות צאנו מנתניה. שמעון שימש כמנכ"ל בעוד מסגרת חינוכית – "אורות ישראל", לה סניפים באלקנה וברחובות. על המכללה – מתוך האתר שלה: "מכללת אורות ישראל היא מכללה אקדמית ציונית דתית לחינוך, המכשירה מחנכים ומחנכות, מורים ומורות לילדי ישראל בכל הגילאים. ... המכללה מקיימת לימודים לתואר M.Ed. בשלושה תחומים: מקרא וספרות חכמים, ייעוץ חינוכי, ניהול וארגון מערכות חינוך וכן מתקיימים קורסי מנהלים והשתלמויות מגוונות."

בין לבין ביצע שמעון 50-60 שליחויות לברה"מ במסגרת "נתיב" [לשכת הקשר במשרד ראש הממשלה לקשר עם יהודי ברה"מ / מדינות ברה"מ לשעבר] והסוכנות היהודית. הרבה מאות סטודנטים הגיעו דרך שליחויות אלה ללימודים ב"מכון לב". הוא הגיע עד ולדיוסטוק [במזרח הרחוק הרוסי ברוסיה, על חוף הים היפני]. מכיוון שחלק מהצעירים עוד לא היו בני 18, הוא הפך לאפוטרופוס לנוער זה – עד מלאת להם 18. שמעון העיד שיש בארכיון "נתיב" 117 תיקים הנקראים "ילדי שמעון וייס"...

כמו כן עסק שמעון במיון של 2 המחזורים הראשונים של "נעל"ה" [נוער עולה ללא הורים]. שמעון ואשתו מרים, ילידת ברזיל, מתגוררים ביישוב חשמונאים באזור מודיעין. לבני הזוג וייס 7 ילדים 4 בנות ו-3 בנים ועד כה, וב"ה – 23 נכדים. אחד מחתניו הוא יוסי דגן, ראש המועצה האזורית שומרון.

וכאן אנו מתחברים אל סיפורו של הבן הבכור, מרדכי (מורדי):

אנו גאים להביא עוד סיפור הצלחה של בני הדור השלישי שלנו, ילידי הארץ, צאצאים לבני הדור הראשון אשר נולדו בקרפטורוס [לפני מלח"ע ה-2] או בני הדור השני, אשר נולדו בזאקרפטניה [אחרי מלח"ע ה-2].

אעלה את הידוע לנו מפרסומים ברשת על אל"מ ויס מרדכי (מורדי) אשר מכהן כמפקד חטיבת הקומנדו של צה"ל.

* התמונה - מוויקיפדיה, צילום של דובר צה"ל. מורדי נולד, כאמור, ביישוב חשמונאים, בו גם למד. את הישיבה התיכונית למד בנתניה.

מוויקיפדיה: "אהרן מרדכי (מורדי) וייס, נולד בשנת 1982, הוא קצין בצה"ל בדרגת אלוף-משנה, המכהן כמפקד חטיבת הקומנדו (עוז). שימש כקצין אג"ם של פיקוד הצפון, וקודם לכן שימש כמפקד חטיבת אפרים, מפקד גדוד גפן ומפקד גדוד 101."

מערוץ 7: "בוגר עלי: אל"מ מורדי וייס ימונה למפקד חטיבת הקומנדו."

וייס למד במכינה קדם-צבאית בני דוד בעלי במחזור י"ג. התגייס לצה"ל בשנת 2002, התנדב לצנחנים והתקבל לסיירת צנחנים - עוזי ברוך, כ"א בחשוון תשפ"ה, 22.11.24.

אל"מ מרדכי (מורדי) וייס, המשמש קצין אג"ם של פיקוד הצפון, ימונה למפקד חטיבת הקומנדו. כך החליט הרמטכ"ל הרצי הלוי. קודם לכן שימש מפקד חטיבת אפרים, מפקד גדוד גפן ומפקד גדוד 101. וייס למד במכינה קדם-צבאית בני דוד בעלי במחזור י"ג. התגייס לצה"ל בשנת 2002, התנדב לצנחנים והתקבל לסיירת צנחנים. עבר מסלול הכשרה כלוחם, קורס מ"כים חי"ר וקורס קציני חי"ר. השתתף בלחימה כנגד הטרור הפלסטיני באינתיפאדה השנייה ובמלחמת לבנון השנייה.

ב-12 ביולי 2018 הועלה לדרגת סא"ל ומונה למפקד גדוד 101 ושימש בתפקיד עד 28 ביולי 2020. לאחר מכן מונה למפקד גדוד גפן, בהמשך מונה למפקד חטיבת אפרים עד למינויו כקצין אג"ם של פיקוד הצפון.

וייס מתגורר בעלי, נשוי ואב לשמונה. בעל תואר ראשון במדעי המדינה וצבא וביטחון מאוניברסיטת חיפה. ועל כך אומר אביו, שמעון: "הדס [אשתו] היא האלופה!"

יולי 2020: אתר העמותה להנחלת מורשת הצנחנים: דבר מג"ד 101 סא"ל מורדי וייס ללוחמי מחזור נובמבר 2017 בערב המשתחררים של גדוד 101! <https://www.facebook.com/reel/1674392226069537>

אתר 0404: "אל"מ מורדי וייס נכנס לתפקיד מפקד חטיבת אפרים - נועה מגיד, ב' אלול ה'תשפ"א (10.08.21). מדברי מפקד אוגדת יהודה ושומרון, תת-אלוף יניב אלאולוף: 'מורדי היקר, זכיתי לפקד עלייך בהיותך מפקד פלוגה צעיר נמרץ ומצטיין. אתה מטובי המפקדים הקרביים בצה"ל. המעבר לפיקוד על החטיבה המרחבית אפרים באי"ש הינו מאתגר מאוד ויחייב אותך למסירות וריכוז ברמות הגבוהות ביותר.'"

30.4.2022 – אלוף משנה מורדי וייס על מבצע לכידת 2 המחבלים שביצעו את הרצח באריאל <https://www.youtube.com/watch?v=K6ozHzZ2GeU>

מערב, 27.1.2022, משה כהן: "סגירת המעגל של לוחמי הסיירת: כ-20 שנה לאחר שהתגייסו ביחד לשירות סדיר בסיירת צנחנים, סיימו חמישה מהלוחמים את שירות המילואים שלהם בצה"ל. הם שירתו תחת פיקודו של מי שהיה חברם הקרוב לנשק בזמן שירותם הסדיר וכיום הוא מפקד חטמ"ר אפרים - אל"ם מורדי וייס. 'כשראיתי אותם בגזרה התרגשתי. השירות שלנו יחד כחיילים בצנחנים, אותם חיילים שהם עד היום חברי הטובים ביותר, צרב אצל כולנו את אותה חברות שלעולם לא תיעלם', סיפר אל"ם וייס. 'סל הערכים ומצע הגידול שבעקבותיהם הגענו לשרת יחד ושהלכו והתעצמו במעלה השירות הסדיר שלנו כלוחמים - הוא שמביא אותנו גם היום להמשיך ולשרת את המדינה במילואים ובשירות קבע', הוסיף.

בראיון ל"מערב" סיפרו שלושה מהמילואימניקים מיקי אדלר, תמיר פורמן ומיכאל ברנשטיין את התחושות לאחר סיום הפרק האישי שלהם בצה"ל: "נוצרו בינינו חברויות לכל החיים. אנחנו יוצאים לטיולים משותפים

עם המשפחות והילדים וגם מקיימים מפגשים". הם הדגישו: "אנחנו כור ההיתוך של החברה הישראלית".

17 מתנדבים התגייסו לפני כ-20 שנה לסיירת הצנחנים, והם המשיכו ביחד את כל המסלול וגם את השירות במילואים. 'כמה מהחבר'ה יצאו לקריירות בחו"ל והם כבר לא משרתים איתנו, אבל אנחנו ציפינו בכל שנה למפגש ולשירות', הם אמרו. כשנה לאחר תום שירותם הסדיר, פרצה מלחמת לבנון השנייה והם התגייסו לראשונה כחיילי מילואים.

מורדי וייס (שלישי משמאל) צילום: דובר צה"ל

...בתום המלחמה הם המשיכו לשמור על קשר הדוק, הקימו משפחות, וכל אחד פיתח קריירה אישית באזרחות. ...הריחוק הגיאוגרפי לא פוגע בקשר ההדוק בינינו, הם ציינו. 'השירות האחרון שלנו היה מאוד מאוד מרגש. הגענו לחטמ"ר אפרים, והמפקד הוא וייס, ששכב במיטה לידינו בשירות הסדיר. שמרנו כל השנים על קשר, אבל זאת הייתה הפעם הראשונה שבה הוא היה המפקד שלנו'. והוסיפו בהומור: 'היה בינינו מפגש מרגש מאוד, וגם ביקשנו שיגיע לשמור בעמדת הש"ג בין 2:00 ל-4:00 בלילה. נשארנו חברים קרובים, וגם מורדי התרגש מאוד. זאת הייתה סגירת מעגל".

***אתר של עיריית אריאל - פורסם ב- 27.06.2023**

חילוף במפקד החטמ"ר - אל"מ נתנאל שמכה יחליף את המפקד היוצא מורדי וייס.
אמש (יום ב' 26.6.23) נערך טקס חילופי המפקדים. ראש העיר, אלי שבירו, ייצג את העיר אריאל והודה למפקד היוצא באופן אישי על האכפתיות ומקצועיות הרבה וברך את המפקד הנכנס. בטקס החלפת מפקדים של חטמ"ר אפרים, נשא דברים ראש העיר אלי שבירו להלן דבריו:
'היום אנחנו לא נפרדים לשלום אלה אומרים להתראות, זכינו להכיר מפקד משכמו ומעלה, קשוב לאנשיו ומסור לעבודתו. ...אל"מ מורדי וייס - לא לחינם הצלחת בצניעותך להוביל את החטיבה להישגים גדולים ולאפשר לנו, התושבים באזור, לשמור על שגרת חיים.

אני משוכנע שגם בתפקידך הבאים תצליח ותגיע להישגים דומים ונראה אותך מטפס בסולם הדרגות.
להזכיר לכולם שכמעט כל מפקדי החטיבה הגיעו לדרגות אלוף ואף רב אלוף - יש עתיד.

אני מברך אותך בשמי ובשם כל תושבי אריאל שתעלה ותצליח.

***אתר כיפה, 19.7.2023: מפקד החטיבה הסרוג מעלי מסיים את תפקידו - זה התפקיד הבא: אל"מ מורדי וייס, מסיים את תפקידו כמח"ט אפרים ובקרוב יכנס לתפקידו הבא: קצין אג"ם של פיקוד צפון. וייס, שהחל את דרכו בסיירת צנחנים, פיקד בעבר גם בסיירת מטכ"ל ובבה"ד 1.**

אל"ם מורדי וייס סיים היום (ד') את תפקידו כמח"ט אפרים לאחר שנתיים בתפקיד. וייס חווה בתפקידו את גל ההסלמה הגדול בשנים האחרונות ואת תחילתו של מבצע שובר גלים ובתוכו פיגועים, סיכולים, המערכה בקו התפר, הקמת מפח"ט מכבים לטיפול בתפר, הריסות בתי מחבלים והקמת הגדוד המרחבי הראשון - פנתר. לאחר התקופה העמוסה, יעבור וייס לתפקיד קצין האג"ם של פיקוד צפון.

מורדי וייס עם בני גנץ. צילום: דובר צה"ל

כתבה מ"ישראל היום", 16.10.2025,
מאת שרה העצני כהן,
המצטטת את דבריו של אל"מ מורדי וייס

אל"ם מורדי וייס, מח"ט הקומנדו, כתב לחייליו על בניית האמון בין הצבא לציבור. אחרי שנתיים של לחימה הוא לא מבקש מחיאות כפיים או תודה, אלא עושה חשבון נפש: "בשנתיים האחרונות בנינו מחדש את אמונו של העם בנו, בלוחמי צה"ל ובמפקדיו, אמונו של העם ואהבתו. על אמון זה מושתתת שבועתנו להגן על המדינה. מאמון זה נובעת אחריותנו, המפקדים, להוביל אתכם הלוחמים אל הקרב. בנחישות שאין דומה לה, באמונה בצדקת הדרך וביריעה שאנו יוצאים למלחמה שאין צורקת ממנה - התנערנו מעפר וקמנו, לבשנו את אפורי הקרב ויצאנו למסע המלחמה.

"ואולם, לא די היה בכך שנלמד להאמין מחדש בעצמנו. היה עלינו לשקם ולבנות מחדש את אמון העם בנו. וכך, בשילוב פסוקי תנ"ך עם שורות של ידי מנור סי ונעמי שמר, שוורים המפקדים הללו את הישראליות והיהדות בהתגלמותה הטובה והטהורה.

שמעון וייס עם שלושת בניו. מורדי הוא הראשון מימין

ישר כוח על עשייתכם הברוכה!

הדרך הייתה ברורה
חדוה ארז

*עם סגירת העריכה של העלון קיבלנו את ההודעה על **פטירתה של חדוה ארז**, לבית ברקוביץ, לידת דצמבר 1923, ממונקי', בשיבה טובה, כמעט בת 102! חדוה בלטה בסרט המרגש "ילידי התקווה ממונקי", המתעד את תלמידי הגימנסיה העברית במונקי'. חדוה כתבה ספר על קורות חייה הנקרא "הדרך הייתה ברורה". כתבתי עליה כתבה בעלון 85 מיוני 2021. לזיכרה, ממליצה מאוד לצפות בתיעוד המרגש בסרטה של איטה גליקסברג, ששודר בערוץ כאן 11 ביום השואה 2015 [לפני 10 שנים]. להלן הקישור לסרט: [ילדי התקווה ממונקאץ' / איטה גליקסברג](https://www.youtube.com/watch?v=UppnE8V4OGY)

<https://www.youtube.com/watch?v=UppnE8V4OGY>

יהי זיכרה ברוך!

כתבה: רותי פיקסלר.

לתגובות: 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il

סייעה בתרגום לאנגלית: גיטה ברקוביץ